

7/4415
292

T.C.
ÇEVRE BAKANLIĞI
Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.19.0.APK.0.22.0.00.02/0012/740-7554 20 HAZİRAN 2001

KONU: Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 06/06/2001 tarih ve A.01.GNS.0.10.00.02-7/4415-1073/25108 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız eki İstanbul Milletvekili Sayın Celal ADAN'a ait yazılı soru önergesi cevaplandırılarak ekte sunulmuştur

Bilgilerinize arz ederim.


Fevzi AYTEKİN
Çevre Bakanı

EKLER :
EK-1 1 Adet Cevap Metni
(3 Sayfa)

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN CELAL ADAN'A AİT 7/4415-10735
ESAS NUMARALI YAZILI SORU ÖNERGESİNİN CEVABI

SORU : Başta Tuna Nehrinin geçtiği Karadeniz ülkeleri ile kıyı illerimizin çöp ve arıtmasız sanayi atıkları bütün denizlerimizi kirletmektedir. Dolayısıyla denizlerimizdeki balık türlerini yok olma tehdidi altında bırakan bu katliam karşısında içerde ve uluslararası düzeyde bağlayıcı ne gibi tedbirler alınmıştır?

CEVAP : Karadeniz de Kirliliğin Önlenmesi İçin Gerçekleştirilen Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar;

Bölgedeki evsel, endüstriyel ve tarım sektörleri kaynaklarından oluşan kirleticilerin uluslararası nehirler yoluyla veya direkt olarak Karadeniz'e taşınmasının yanı sıra, deniz çevresinden yapılan doğrudan deşarjlarla da kirlilik artmaktadır. Karadeniz'in kirlenmesinde uluslararası nehirler, özellikle Tuna Nehri, temel kirleticisi kaynak ve dolayısıyla bu kirliliğin oluşmasında hiçbir ülke masum değildir. Ancak, Karadeniz'de problemlere neden olacak şekilde bir kirlilik ülkemiz tarafından oluşturulmamakla birlikte, kıyılarımızda da kirlenme olgusu ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle Bakanlığımızın koordinatörlüğündeki çalışmalar, ulusal ve uluslararası boyutta sürdürülmektedir.

a)Uluslararası Çalışmalar,

Ülkemizin öncülüğünde, Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler; Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Türkiye Nisan 1992'de Bükreş'te "Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi"ni (Bükreş Sözleşmesi) ve eki protokollerini imzalamışlardır.

1993 yılında Odessa'da bu ülkelerin Çevre ve Çevreden Sorumlu Bakanları ortak, uzun ve kısa vadeli çevresel hedefleri içeren bir Deklarasyon yayımlamışlardır. (Odessa Deklarasyonu)

Bükreş Sözleşmesi ve Odessa Deklarasyonu'nu çıkış noktası olarak alan Karadeniz Ülkeleri, Küresel Çevre İmkânı (Global Environment Facility-GEF) "Karadeniz'in Çevresel Yönetimi ve Korunması Programı"nı başlatmışlardır. Bu program temelde ülkelerin çevresel kapasitelerinin geliştirilmesine ve yeterli derecede bir yönetim yapılarının oluşturulmasına yardımcı olmayı hedeflemiştir.

Bütün bu çalışmaların sonucunda, 30-31 Ekim 1996 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Bakanlar Konferansında müşterek bir Karadeniz Eylem Planı kabul edilmiştir. Bu Eylem Planı çerçevesinde ülkeler kirliliğin azaltılması konusunda özellikle nehirler, atmosferik kaynaklar ve yüksek öncelikli noktasal

kaynaklardan oluşan kirliliklerin azaltılması yolunda önemli eylem kararları almışlardır. Bunun yanı sıra, gemi kökenli kirliliğin azaltılması, katı atık ve her türlü boşaltmalar yoluyla denizin kirlenmesi ve tehlikeli atıkların sınırlar ötesine taşınımının önlenmesi konusunda müşterek hareket etmeye karar vermişlerdir. Bu Stratejik Eylem Planında kirlilik ile ilgili düzenlemelerin yanı sıra canlı kaynaklarının yönetimi ve Karadeniz'deki biyoçeşitliliğin korunması, entegre kıyı yönetimi, acil müdahale, çevresel etki değerlendirmesi, turizm, su ürünleri yetiştiriciliği ve stratejik eylem planının finansmanı konularına da değinilmiştir.

Plana ilişkin en önemli kararlardan biri tüm ülkelerin planla uyumlu kendi Ulusal Karadeniz Eylem Planını gerçekleştirmeleridir. Ülkemiz taslak bir planı Karadeniz bölgesindeki iki ilde düzenlediği bir toplantı ile yerel düzeyde sivil toplum örgütlerinin de katkısını alarak tartışmıştır. Bu eylem planı nihayileşmiş ancak, finansal kısıtlamalar ve bölgesel bir planı uygulamadaki zorluklar nedeniyle henüz uygulama şansı bulamamıştır.

Bu konudaki en önemli gelişme Karadeniz'deki bu 6 ülke tarafından "Karadeniz Kirliliğinin Kontrolü Daimi Komisyonu"nın oluşturulmasıdır. Ülkemiz İstanbul'da oluşturulan bu komisyonun işlerlik kazanmasına da öncülük etmektedir.

Bölgede desteklenen ve önderlik edilen bu çalışmalarımız sonucunda Tuna ve Karadeniz ülkeleri arasında hazırlıkları bir süredir devam eden "Karadeniz'de Besi Maddesi Azaltımı Projesi" başlıklı yeni bir GEF kaynaklı proje başlatılmıştır. Bu projenin iki bileşeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Dünya Bankasının yönetimi altında finanse edilecek besi maddeleri azaltımı yatırım projelerini hazırlamak ve belirlemek, ikincisi ise Tuna ve Karadeniz Bölgesi ile ilgili GEF Bölgesel Projelerinin UNDP'nin önderliği altında üç GEF uygulama birimi tarafından ortaklaşa olarak besi maddesi azaltımı için bölgesel işbirliğini desteklemek, kapasite geliştirmek ve uygulamasını sağlamaktır. Bu projenin sonucunda Karadeniz'in önemli kirletici kaynaklarından Tuna ülkeleri ile Karadeniz'deki mevcut uluslararası çalışmaları yürüten ülkeler ortak bir dizi eylem kararları olarak uygulamaya aktaracaklardır.

b)Ulusal Çalışmalar;

Boğazlar ile münhasır ekonomik bölge içinde veya yakınında deniz trafiği, limanları kullanan ve kıyı sularında transit geçen gemilerin çarpışmaları, bu araçlardan yapılan kasti boşaltımlar, petrol ve her türlü yük taşımacılığı ve yük transferleri nedeniyle meydana gelen ve ekolojik dengeye zarar verebilecek muhtemel kirliliği azaltmak ve gidermek amacıyla uygulanacak müdahale ve mücadele esasları ile yetki ve sorumlulukları belirlemek ve Deniz Acil Müdahale Planlarının uygulamaya konulmasını sağlamak amacıyla, "Mahalli ve

293

Bölgesel Deniz Acil Müdahale Planları'nın esasları belirlenerek gereği için Valiliklere gönderilmiştir.

Diğer yandan, Bakanlığımızca 21 Mart 1995'te bir genelge yayımlanarak marina, yat bağlama, yat çekek ve benzeri hizmet veren yerlerde çevre kirliliğine neden olan faaliyetlerin kontrol altına alınıp önlenmesi amacıyla uyulması gereken düzenlemeler belirtilmiştir.

Ayrıca, yurdumuzun diğer bölgelerinde olduğu gibi, bu bölgemizdeki kuruluşlar ve yerleşim birimlerinin büyük çoğunluğu kanun ve yönetmeliklere yükümlü kılındığı halde, arıtma sistemlerini kurmamışlardır. Bu itibarla mevzuatlarla getirilen yükümlülüklerin yerine getirilmesinin sağlanması Bakanlığımızca öncelikli hedef olarak belirlenmiştir. Bu yönde yerinde denetim çalışmalarına ağırlık verilmektedir.

Diğer yandan, merkez-taşra işbirliği çerçevesinde hızlı, verimli ve etkin bir görev anlayışı içinde çevre sorunları konusunda, ilgili Kanun Yönetmeliklerin Bakanlığımıza verdiği yetki dahilinde, çevreyi kirleten tüm işletmeler kamu ve özel sektör ayrımı yapılmaksızın uyarılmakta ve cezai müeyyideler uygulanmaktadır. Bu maksatla Karadeniz çevresindeki bütün Valiliklerden arıtma tesisi olmayan fabrika, tesis ve işletmelerin Çevre Kanununun 15 nci maddesi çerçevesinde kapatılması istenmiştir.

KARADENİZ-RİZE KATI ATIK YÖNETİMİ PROJESİ

Karadeniz Bölgesinin topoğrafik yapısı ve dağınık yerleşimi nedeniyle, bölgede uygun katı atık depolama sahasının bulunmasında büyük zorluklar yaşanmaktadır. Bölgenin çöp bileşimi ve iklim bertaraf yöntemlerinin uygulanmasında sorunlar çıkarmaktadır.

Trabzon ve Rize illerinde, bu durumun önlenmesi için Dünya Bankası ve Bakanlığımız işbirliği ile yürütülmüş olan METAP-Türkiye Katı Atık Yönetimi Projesi kapsamına, Trabzon-Rize Katı Atık Yönetimi Fizibilite çalışması da ilave edilmiştir. Fizibilite çalışması, Ekim 1995'te başlamış ve Nisan 1997 tarihinde tamamlanmıştır.

Projede, çalışma alanındaki katı atıkların toplanması, taşınması ve bertarafı konusunda mevcut problemler tespit edilmiş ve katı atıkların bertarafının geleceğe yönelik olarak çevre ile uyumlu bir şekilde yönetimini sağlamak amacıyla bir katı atık yönetim modeli oluşturulmuştur. Bu modele göre, Trabzon ve Rize çevresindeki başlıca yerleşim birimlerinden gelen çöp toplama araçları, Rize ve Trabzon'da kurulacak olan transfer istasyonlarına

boşaltılacak, buradan da daha büyük kapasiteli araçlar ile depolama sahasına taşınacaktır.

Belediyeler Birliği modelinin önerildiği bu pilot çalışma Karadeniz de kıyısı bulunan diğer belediyelere de örnek teşkil edecektir. Özellikle yöre belediyelerinin, bu ortak sorunda "Belediyeler Birliği" oluşturarak çözüme gitmeleri ise Bakanlığımız politikaları ile uyumlu bir gelişmedir. Proje için Trabzon ve Rize illeri ile kıyıda yer alan 30 adet ilçe ve belde belediyelerinin yer aldığı Trabzon Rize İli Yerel Yönetimleri Katı Atık Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği (TRAB-Rİ-KAB) Bakanlar Kurulunun 27.10.1997 tarih ve 97/10183 sayılı kararı ile kurulmuştur.

Trabzon Valiliği ve Trabzon Belediye Başkanlığının yoğun çalışmaları neticesinde; Karadeniz Bakır İşletmelerine ait olan Sürmene-Çamburnu-Kutlular sahasının mevcut olan Doğu Karadeniz Belediyeler Birliğine devri hususu çözümlenmiştir. Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.'ne ait sahanın Özelleştirme Yüksek Kurulunun 18.09.1997 gün ve 97/40 sayılı kararı ile devredilmesi onaylanmış ve saha 20.10.1997 tarihinde 5.000.000.000.TL karşılığında Doğu Karadeniz Birliğine devredilmiştir.

Projenin Çevresel Etki Değerlendirilmesi süreci 28.05.1998 tarihinde yapılan İl Mahalli Çevre Kurulunda tamamlanmış ve ÇED ÖNEMSİZDİR kararı verilmiştir.

Projenin dış kredi finansmanı ile gerçekleştirilmesi için, Hazine Müsteşarlığı ile yapılan girişimlerden olumlu sonuç alındığı ve proje için Alman Mali İşbirliği Fonlarından 19 milyon Alman Markı tahsisat sağlandığı, TRAB-Rİ-KA tarafından Bakanlığımıza bildirilmiştir. Projenin ilgili belediyelerin Meclis kararıyla yetkilendirilen İller Bankası tarafından ihale ve inşaa edilmesi beklenmektedir.

Ancak, projenin gerçekleştirilebilmesinde en önemli sorunu; Çamburnu Belediyesinin başlangıçta (yer seçimi olmadan) projeyi desteklemesine karşın, yer seçimi sonrasında Sürmene-Çamburnu-Kutlular sahasına itiraz etmesi ve bu doğrultuda kamuoyu baskısının artması, oluşturmaktadır. Nitekim, Alman Hükümeti adına resmi kredi kuruluş olan KfW yetkileri tarafından, gerekli finansmanın sağlanmasına engelleyen tek sorunun yörede yaşayan halkın itirazı olduğu, belirtilmektedir.

Çamburnu Belediye Başkanlığı ve vatandaşlar tarafından, Trabzon İli, Çamburnu Beldesine evsel katı atık düzenli depolama sahası yapılmasına ilişkin işlemlerin iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle Bakanlığımız aleyhine Trabzon İdare Mahkemesine dava açılmıştır. E.1999/797 ve E.2000/407 sayılı ile

acılan davalarla ilgili olarak, Trabzon İdari Mahkemesi tarafından 14.09.2000 tarihinde “yürütmenin durdurulması hakkındaki istemin reddine” karar verilmiştir. Ayrıca, son olarak 19.12.2000 tarihinde yine, Trabzon İdari Mahkemesi tarafından dava esastan görüşülmüş ve E.1999/797, K.2000/1064 sayılı “Davanın Reddine” karar verilmiştir. Davacılar tarafından bir üst mahkemeye kararın temyizine yönelik yapılan başvuru hakkında Danıştay Altıncı Dairesi 26.04.2001 gününde oy birliği ile bu konudaki istemin reddine karar vermiştir.